

GYVIEJI ARCHYVAI

Varėnos kraštas Broniaus Kviklio leidiniuose

Bronius Kviklys gimė 1913 m. lapkričio 10 d. Zastrono vienkiemyje, Daugailių valsčiuje, Utenos apskrityje. 1932 m. baigė Utenos gimnaziją. 1932-1937 m. Vytauto Didžiojo universitete studijavo ekonomiką, o 1938-1941 m. – teisę Kauno ir Vilniaus universitetuose. Nacių okupacijos metais leido pogrindžio spaudą. 1944 m. B. Kviklys pasitraukė į Vokietiją, drauge su kitais pabėgėliais subūrė lietuvių bendruomenę. 1951 m. su šeima persikėlė į Jungtines Amerikos Valstijas, į Čikagą. Dirbo daugelio žurnalų ir laikraščių redaktoriumi, pats organizavo leidybinį darbą. Šiai veiklai atidavė 32 savo gyvenimo metus, kruopščiai rinkdamas iliustracinę bei faktinę medžiagą apie Lietuvos vietoves, bažnyčias, jų istoriją.

B. Kviklys mirė 1990 metais rugpjūčio 28 dieną Čikagoje, Ilinojaus valstijoje.

1964-1968 metais JAV Lietuvių enciklopedijos leidykla Bostone išleido Broniaus Kviklio parengtą keturių tomų veikalą „Mūsų Lietuva“. „Didžiulė mūsų išeivių meilė savo ar savo tėvų gimtajai žemei, Lietuvai, paskatino mane paruosti knygą, kurioje kiekvienas rastų pasiskaityti apie vietovę, iš kurios jis ar jo tėvai kilę. Stengiausi pateikti būdingiausius istorinius, geografinius ir etnografinius bruožus“, - rašė B. Kviklys 1963 m. Čikagoje.

1989 ir 1991 metais Lietuvos skaitytojams „Minties“ leidykla pateikė fotografuotinę „Mūsų Lietuvos“ laidą. Pirmame šio leidinio tome aprašomos Varėnos krašto vietovės: Marcinkonys ir Marcinkonių apylinkės kaimai, Kabeliai ir jo apylinkės, Rudnia, Akmens kaimas, Varėna ir jos apylinkės, Barčiai, Kaniava, Dubičiai, Perloja, Merkinė, Nedzingė, Valkininkai ir jų apylinkės. Knygoje pasakojama apie Merkinės, Perlojos, Varėnos, Valkininkų girias, Čepkelių

Daug informacijos apie Varėnos kraštą savo leidiniuose pateikė žurnalistas, JAV lietuvių kultūros veikėjas, kraštotyrininkas Bronius Kviklys

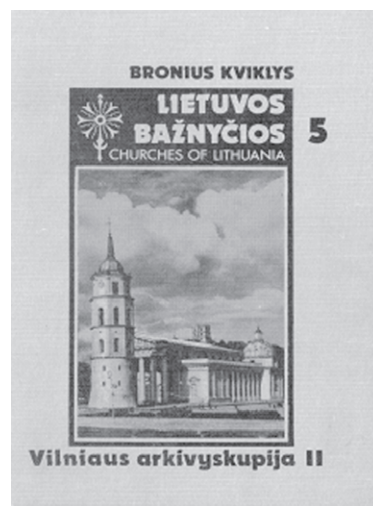
raistą. Šiuos pasakojimus papildo nuotraukos, kuriose užfiksuoti Varėnos krašto vaizdai, lietuviškos pradžios mokyklos lenkų okupacijos metais, Šv. Kazimiero draugijos atskirų kaimų skyriai, bažnyčios, piliakalniai.

Trečiame „Mūsų Lietuva“ tome pateikiama Liškiavos miestelio istorija, padavimai apie Liškiavą, rašoma apie Liškiavos pilį, dominikonų vienuolyną, bažnyčią, mokyklą (p. 537-544).

1980-1987 metais Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla Čikagoje išleido Broniaus Kviklio leidinį „Lietuvos bažnyčios“, kurį sudarė septyni tomai.

„Jei sovietinių rusų okupacija ilgiau užsitęgtų (o tai yra labai galimas dalykas), Lietuvos bažnyčios dar labiau nukentės, dar daugiau jų bus uždaryta, sunaikinta ar pačios sunyks, negaudamos jų remontui reikalingų medžiagų. Kas tautos šimtmečiais statyta, kurta, žūtų amžiams. Todėl ir iškilo reikalas paruosti ir išleisti knygas apie Lietuvos bažnyčias, pateikiant apie jas gal ne tiek daug istorinių duomenų, kurių daug kur mūsų mokslinėje literatūroje galima rasti, kiek įvairių nuotraukų, vaizduojančių Lietuvos bažnyčias iš išorės ir vidaus, varpines, kryžius, religinius paminklus, koplyčias ir kita, kas susiję su bažnyčiomis, religiniu gyvenimu amžių bėgyje ir dabartinais laikais“, - rašė Bronius Kviklys leidinio „Lietuvos bažnyčios“ pirmame tome.

Šis veikalas nėra vieno autoriaus darbo vaisius. B. Kvikliui talkino kunigai, fotografai, dailininkai, redaktoriai, tikintieji. Antrame tome „Vilkaviškio vyskupija“ autorius aprašė Liškiavos Švč. Trejybės parapijos bažnyčią ir vienuolyną. „Lietuvos bažnyčios“ penkto tomo antroje dalyje „Vilniaus arkivyskupija“ pateikiama išsami informacija apie Dubičių, Kabelių, Marcinkonių, Rudnios, Valkininkų, Varėnos bažnyčias, jų istoriją ir architektūrą. Leidinyje pasakojama apie šiose bažnyčiose besidarbavusius kunigus. Marcinkonių parapijoje 10 metų kunigavo Jonas Šablickis, kuris mirė užsikrėtęs šiltine, sulaukęs tik 35 metų amžiaus. „Niekas gal taip neatjautė tėvynės ir žmonių vargo, kaip a. a. kun. Jonas Šablickis. Džiaugėsi ir verkė jis iš džiaugsmo, gavęs pirmuosius lietuviškų laikraščių numerius.

Parapijonims jis buvo tėvu – laimėje ir nelaimėje“, - rašoma knygoje.

Minėtinas 1884-1892 metais Valkininkuose klebonavęs kun. Silvestras Gimžauskas – poetas, vienas didžiausių XIX a. pabaigos spaudos draudimo laikų visuomenės veikėjų. Knygoje taip pat rašoma apie Valkininkų kleboną ir Merkinės dekaną (1910-1916 m.) Vladą Mironą, kuris toliau stiprino lietuvių, rėmė lietuvių kunigų pastangas išlaikyti tautiškumą ir lietuvių kalbą pamaldose.

Šeštame leidinio „Lietuvos bažnyčios“ tome „Kaišiadorių vyskupija“ rašoma apie Akmens kaimo, Babriškių, Merkinės, Nedzingės, Perlojos, Varėnos I, Žilinių bažnyčias, jų architektūrą, pateikiamos istorinės žinios. Knygoje pasakojama apie ryškius vyskupijos dvasininkus. Vienas iš jų – kunigas Juozas Bakšys, 1921 m. įsteigęs Merkinėje progimnaziją ir tapęs jos pirmuoju direktoriumi. Merkinės šios mokyklos dėka sparčiai lietuviavo, o J. Bakšio veikla labai nepatiko lenkams. 1924 m. gruodžio 17 d. jis buvo sunkiai lenkų agentų sužeistas ir po operacijos Kauno ligoninėje 1925 m. sausio 7 d. mirė.

Prie ryškių Vilniaus krašto kunigų, gynusių lietuvių kalbos teises bažnyčiose, reikia priskirti ir kunigą Leoną Petkelį. 1919 m. rugpjūčio mėnesį už lietuvišką veiklą jis iš Kaulesninkų parapijos buvo atkeltas į Perloją. Čia kun. L. Petkelis rėmė perlojiškių kovą su lenkais, dažnai buvo vadinamas „Perlojos Respublikos prezidentu“. Iš Perlojos kunigų minėtinas Ignas Šopara, žinomas Vilniaus krašto lietuvių veikėjas, miręs 1931 m. gruodžio 15 d. ir čia palaidotas. 1940 m. parapiją administravo kunigas Alfonsas Šatas, kiek vėliau – kun. Vincentras Andriulevičius. Jo rūpesčiu bažnyčios vidus buvo išdekoruotas al fresko at brokato būdu.

Veikale „Lietuvos bažnyčios“ rašoma ir apie kitus kunigus, besidarbavusius Varėnos krašto parapijose.

Leidinio „Lietuvos bažnyčios“ tomus Varėnos viešajai bibliotekai 1992 m. padovanojo JAV gyvenęs rašytojas Balys Gražulis, kilęs iš Senosios Varėnos. Jis bibliotekai atsiuntė ir Broniaus Kviklio jam rašytus laiškus. Šiuose laiškuose Bronius Kviklys dėkojo Baliui Gražuliui už parašytą ir išspausdintą „Dirvoje“ recenzijas apie leidinio „Lietuvos bažnyčios“ atskiras vyskupijas. Viename iš savo laiškų (1988.IX.6) B. Kviklys rašė: „Taigi nė nesitikėjau, kad turėsi sveikatos ir jėgų parašyti paskutinio LB tomo – Kaišiadorių vyskupijos recenziją. Labai nustebau pamatęs ją „Dirvoje“. Parašei gražiai, teisingai, jautriai, tiksliai. Kai kurios rašinio vietos būtų tikusios knygai, jeigu būtų prieš spausdindamas man atsiuntęs. Bet dabar nebepataisysime...“

Esu be galo dėkingas už gerą žodį „Dirvoje“. Susidaro įspūdis iš gerų atsiliepimų, kad Kš. tomelis bus bene geriausias iš visų išleistų. Gavau ir labai nuoširdžią kardinolo padėką bei dovaną.

Ačiū Tamstai, Kolega, už malonią talką veikalą ruošiant ir jį pristatant skaitančiajai visuomenei.“

Broniaus Kviklio leidiniai „Mūsų Lietuva“ ir „Lietuvos bažnyčios“ saugomi Varėnos viešosios bibliotekos bibliografijos, informacijos ir kraštotyros skyriuje.

**Parengė Elena GLAVICKIENĖ
Varėnos viešosios bibliotekos bibliografijos,
informacijos ir kraštotyros skyriaus vedėja**

Senajai Varėnai - 600 metų

Širdies chirurgas iš pašaukimo

Jau penkiasdešimt metų nusipelnęs Lietuvos gydytojas Giedrius Uždavinys savo meilę ir profesines žinias skiria žmonių gydymui. Šiuo metu jis yra Vilniaus universiteto Širdies chirurgijos centro profesorius emeritas ir dirba vyriausioju kardiochirurgu privačioje ligoninėje ir poliklinikoje „Kardiolita“

Garsus kardiochirurgas turi gausią keturių dukterų (trys iš jų medikės) ir 8 anūkių šeimą. Savo mokslo ir gydymo meno pasiekimus sieja su ypatinga jaunystės sėkme – būdamas 23 metų vedė bendrakursę Ireną Kačanauskaitę, kuri jau 50 metų buvo ir tebėra visų jo darbų sėkmės šaltinis.

Giedrius Uždavinys niekada nebuvo nutraukęs ryšių su gimtine. Jo iniciatyva 1989 metais Senojoje Varėnoje buvo atstatytas kryžius, kurį 1940 metais buvo pastatęs tėvas Pranas Uždavinys (sovietinės valdžios šis kryžius 1957 m. buvo sunaikintas). Po 20 metų – 2009 metais rugsėjo 6 dieną per tėvelio 100 metų jubiliejų - kryžius buvo renovuotas ir iš naujo pašventintas.

2006 m. profesorius svečiavosi Senosios Varėnos A. Rylišio vidurinėje mokykloje, pasakojo apie savo ir medicinos mokslo pasiekimus, bendravo su mokytojais ir moksleiviais. 2012 m. balandžio 27 d. Varėnos viešosios bibliotekos kvietimu Giedrius Uždavinys buvo atvykęs į Varėnoje vykusią konferenciją „150 Varėnos istorijos minučių“, skirtą Varėnos miesto įsikūrimo 150-mečiui paminėti.

Tikimės, kad ir ateityje iškilusis mūsų kraštiečių neužmirš savo tėviškės ir toliau bendraus su Varėnos krašto žmonėmis.

Pabaiga. Pradžia Nr. 21

**Parengė Elena GLAVICKIENĖ
Varėnos viešosios bibliotekos bibliografijos, informacijos ir kraštotyros skyriaus vedėja**

